

PROSVETNI DELAVEC

GLASILO ZDRUŽENJ PROSVETNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Štev. 16

Ljubljana, 20. oktobra 1952.

Leto III.

ODMIRANJE DRŽAVE V OBMOČJU KULTURNO-PROSVETNE DEJAVNOSTI

Rodoljub Colaković je napisal za »Mednarodno politiko« članek, s katerim bi želeli seznaniti tudi naše čitatelje.

Jugoslavija preživlja danes zelo zanimivo in poučno dobo svoje izgraditve, dobo živahnega razvoja socialistične demokracije v vseh območjih družbenega življenja. V borbi za izgradnjo socialističnih družbenih odnosov, je delavski razred naše države, ki so ga izučile negativne izkušnje iz Sovjetske zveze, usmeril svojo najostrejšo borbo proti oni nevarnosti, kateri je podlegel ruski delavski razred, proti birokraciji. Bistvo te borbe je v tem, da ne smemo dovoliti, da država prehodne dobe postane nadzorna sila, z drugimi besedami, ne smemo dovoliti, da oni, ki jo upravljajo, postanejo tlačitelji in izkoriščevalci. Država sme biti samo začasno orodje delavskega razreda in ostalih delovnih ljudi za obrambo njihovih interesov in za uresničitev njihovega osvobodilnega cilja — izgradnjo brezrazrednega družbe. To pomeni prvič, da morajo biti vsi njeni organi izvoljeni in da jih morajo volivci na učinkovit način nadzorovati, in drugič, da se smejo njeni organi vmešavati samo v tiste javne zadeve, v katerih je intervencija države nujno potrebna za obrambo interesov delovnih ljudi.

Tako za prvo kot za drugo je pogoj, da so delovni ljudje, na prvem mestu delavski razred družbeno in politično stalno aktivni, kajti ta aktivnost je najbolj zanesljiva garancija za to, da bodo po eni strani državni organi samo izvrševalci volje delovnih ljudi, po drugi strani pa, da bodo v procesu socialistične izgraditve postajali ti organi odveč.

Nujno in za razvoj socialistične demokracije najvažnejše je, da se vloga države v gospodarstvu zmanjša do prave mere, da se zagotove demokratske pravice delovnih ljudi, ki naj sami kot neposredni proizvajalci upravljajo podjetja in svobodno odločajo o svojem presežku dela, tem viru obstoja in razvoja vsake in tudi socialistične družbene skupnosti.

Za razvoj socialistične demokracije, za njeno vedno bogatejšo vsebino pa je važno tudi, da se vloga države na področju kulturno-prosvetne dejavnosti takšna, da omogoča pri reševanju teh zadev kar najširše sodelovanje državljanov. To je območje, v katerem je vmešavanje državnih organov najmanj primerno, in prav tu moramo storiti vse, da postane to vmešavanje čimprej odveč. Na kratko bom nakazal, kaj so — kar se tega tiče — v zadnjem času napravili pri nas in kakšna je tendenca našega nadaljnjega razvoja.

V zadnjih treh letih smo na tem področju napravili pomemben korak naprej. Pobudo za to je dala Resolucija III. plenuma CK KPJ o šolstvu, v kateri se je posebno poudarjala važnost načina, kako se šolstvo vodi. Ko smo se borili za realizacijo te resolucije, smo izvedli obsežno reorganizacijo republiških državnih organov za prosveto, znanost in kulturo, tako da ti danes niso niti najmanj podobni nekdanjim ministrstvom za prosveto oziroma za znanost in kulturo. Tu ne gre za to, da so prišli na mesto precej ogromnih državnih aparatov veliko manjši — to ni niti bistveno — temveč gre predvsem za spremembe značaja teh državnih organov.

Prepričanje, da morajo pri vodenju državnih poslov iz območja kulture in prosvete sodelovati oni, ki v tem območju neposredno delajo, se je konkretno izrazilo v formiranju novih organov državne uprave mesto starih ministrstev z njihovimi oddelki in — seveda — tudi načelniki in referenti vseh vrst so se ustanovili sive za prosveto, znanost in kulturo kot državno-družbeni upravni organi. V teh svetih so predstavniki najvišjih znanstvenih ustanov, pedagoških, prosvetnih in umetniških društev, kakor tudi posamezniki — znani delavci na kulturno-prosvetnem polju.

Svet se deli v odbore za vsa osnovna področja kulturno-prosvetne dejavnosti — za visoke šole in znanstvene ustanove, za splošno-izobraževalne šole, za strokovno šolstvo, za umetnost in kulturo, za telesno vzgojo — kar olajšuje njegovo delo. Tako delitev sveta na odbore omogoča, da se specifična vprašanja posameznih področij lahko bolj solidno preučijo in natančneje pretehtajo ter se sklenejo potrebne odlo-

čitve. Tu gre seveda samo za vprašanja, ki jih danes še more in mora reševati država. Ni skrb države, kako bo slikal slikar ali pisal književnik, pač pa kakšni so življenjski pogoji teh umetnikov, kakšne so možnosti za prodajo njihovih del, kako so za svoje delo nagajeni — v to se mora država še vedno vmešavati in ta vprašanja na primeren način reševati.

Z eno besedo, ta organ državno-družbenega upravljanja, ki je nov tako po svojem sestavu kot po načinu funkcioniranja, rešuje vsa važna vprašanja kulturno-prosvetne politike, ki jih mora še reševati država. Državni aparat, ki ga neposredno vodi predsednik sveta, mora samo izvajati sklepe sveta.

Cep rav je v takem svetu izjemni položaj njegovega predsednika, ki ima kot član republ. vlade pravico, da sklepa kakega odbora ali sveta v celoti ne potrdi, vendar pomeni ta novi način vodenja državnih poslov v območju kulturno-prosvetne dejavnosti odločno prekinitev s staro prakso vodenja preko državnih uradnikov. Sigurno je, da ima tak organ, ki je sestavljen iz ljudi iz prakse, iz delavcev na kult.-prosvet. področju, ki spremljajo razvoj na tem področju in vsak dan nabirajo novih izkušenj, prednost pred vsakim ne vem kako kvalificiranim kolegiem uslužbenec nekega ministrstva, ki so kljub vsemu daleč od prakse, ali pa v najboljšem primeru — imajo z njo samo posredno zvezo. Prav tako je sigurno, da bo tak organ mogel hitreje izdati potrebne odločbe, ker on zaradi svoje sestave bolj neposredno čuti potrebo po tem ali onem koraku v tistem območju. In končno, vprašanje odgovornosti. Uslužbeni ministri odgovarjajo za svoje delo v glavnem ministru in to je uradniška odgovornost. Člani sveta pa so odgovorni družtvom in ustanovam, ki jih v svetu predstavljajo, kar pomeni, da je njihova odgovornost večja, ker je širšega, družbenega značaja.

OB UVEDBI NOVEGA PREDMETA

V teh dneh pričenjamo s poukom moralne vzgoje. Vsak nov predmet zbudi pri učiteljih in profesorjih nešteto mnenj, mešanih čustev, prej negodovanje kot prisrčen sprejem. Toliko bolj bo pri tem predmetu, kjer ne gre za suho podajanje točno določene, v učbenikih predstavljene snovi, kjer ne gre za neko do skrajnosti izdelano doktrino za vse primere in čase, temveč za dokajšnjo notranjo prizadevnost pri vsaki učni uri, za neprestano iskanje pravih, nega prijema, za skrb in odgovornost, za zelo tehtno oblikovanje mladih ljudi. Marsikdo se predmeta boji, marsikdo pa si predstavlja, da je že administrativna uvedba predmeta rešitev vseh vprašanj.

Pri nas je imela v preteklosti monopol na moralno vzgojo katoliška cerkev, t. j. kler, ki si je ta monopol skušal ohraniti tudi po osvoboditvi s poučevanjem verouka v šoli. Ta monopol se je tako utrnil v ljudeh, zlasti v gospodarsko in kulturno manj razvitih predelih, da so marsikje zagovarjali uvedbo ali ohranitev verouka prav s tega vidika, češ, kdo bo pa sicer iz naših otrok vzgojil dobre ljudi. Videlo se je, da gledajo ljudje na verouk kot na predmet, ki oblikuje zlasti človeka kot človeka, ki naj pokaže otroku, kaj je dobro, kaj je slabo.

Vsaka doba, vsaka družba ima svoj moral. Drugačna je bila v fevdalizmu, drugačna v kapitalizmu in drugačna zahteva socialistična družba. Vladajoči razred si je vedno prilagodil moralne zakone. Zato je razumljivo, da je precej moralnih naukov, ki jih razlagajo našim otrokom pri verouku, v popolnem nasprotju s koristimi svobodne človeške osebnosti v socialistični družbi.

Se več. Mnogi visoki, pa tudi nizki cerkveni hierarhi so v zadnjih letih izgubili pravico govoriti o resnični, pravi moralni vzgoji našega ljudstva. S svojimi dejanji in učenjem so nešteto krat zanižali vse tiste osnovne moralne vrednote, za katere se je bojevalo na stoletje naših ljudi. Vzemimo samo primer narodnega izdajstva. Nemogoče je misliti, da bo lahko učil zvestobo socialistični domovini nekdo, ki se je v najkritičnejših dneh opredelil proti njej, ki jo je v svoji notranjosti že nešteto krat prodal in jo je

Prav ta reorganizacija je ustvarila v okraju svet za prosveto in kulturo kot državno-družbeni organ upravljanja. Tega voli okrajni ljudski odbor iz vrst prosvetnih delavcev in državljanov, ki imajo smisel in voljo za to delo, na čelu pa je predsednik, ki je član okrajnega ljudskega odbora.

Mislím, da je za razvoj naše socialistične demokracije ta reorganizacija državnih organov za prosveto in kulturo v okraju še važnejša kot ona v centru. Tu, v okraju, na »terenu«, v njegovi vsakdanji praksi se vidi naša demokracijo. Kajti končno se vsi ali skoraj vsi sklepi in odločbe zvezne in republiških vlad izvajajo preko okrajnih organov in preizkusni kamen demokracije naših ustanov je prav njihov način vodenja, njihova praksa. To vprašanje je še važnejše zaradi prenašanja vrste funkcij na lokalne oblastne organe, na okraj, na občino.

Okrajni svet za prosveto in kulturo ima zaradi svoje sestave in načina funkcioniranja možnost, da za reševanje prosvetnih in kulturnih vprašanj svojega okraja mobilizira tako prosvetne delavce kot širše plasti državljanov, da ustvari tako rekoč vsakdanje sodelovanje z aktivisti množičnih organizacij, ki hočejo kaj prispevati h kulturnemu dvigu in prosvetljevanju ljudskih množic.

Po vsem tem predstavljajo novi državno-družbeni organi upravljanja v kulturno-prosvetnem območju pomemben korak v razširjanju demokratskih pravic državljanov, v zmanjšanju vloge ljudi, ki se »profesionalno« bavijo s kulturno-prosvetno politiko v odkrivanju takih oblik upravljanja v tem območju, ki neizbežno vodijo do odmiranja državnih organov za prosveto in kulturo.

Ustanavljanje državno-družbenih upravnih organov za prosveto in kulturo jasno kaže tendenco našega razvoja na tem področju. Že danes niso ti organi državni v starem po-

menu besede, to je pravzaprav že začetek njihovega odmiranja. Kakšen bo tempo tega odmiranja, je v prvi vrsti odvisno od aktivnosti družbenih organizacij, prosvetnih, pedagoških, umetniških in drugih društev, odvisno od aktivnosti uslužbenec samih v tem območju. Eno je sigurno: določene funkcije, ki jih na polju prosvete in kulture danes ima še država, bodo v ne tako daljni bodočnosti mogle preiti na določene družbene organizacije, ustanove in društva. Že danes jim država prepušča vrsto poslov, ki jih je prej izvrševala preko svojega aparata.

Ker že govorimo o družbenih organizacijah, društvi in ustanovah, mislim, da je v njih samih treba izvesti borbo proti onim elementom, ki ne žele takšne aktivnosti. So nekatera naša društva, ki jim je država prepustila določene posle, in to posle, ki se neposredno tikajo interesov teh društev, toda ta — ali jih niso mogla (ali pa jih enostavno niso hotela izvrševati, kot bi bilo treba) zaradi česar so imela škodo tako društva kot skupnosti.

Marx je rekel, da se bo delavski razred, ko bo prevzel oblast, moral dolgo časa vzgajati samega sebe za graditelja brezrazrednega društva. To toliko bolj velja za ostale delovne ljudi, ki so še bolj obloženi z balastom starih naziranj. A prav taki delovni ljudje tvorijo večino naše skupnosti. Vzganjanje in prevzganjanje, o katerem govori Marx, se vrši v veliki življenjski šoli, v vsakdanji praksi, pri aktivnosti, ki gre preko ozkih okvirov skrbri za lastno osebo in svojo udobnost.

To je bilo treba pripomniti zato, ker lahko obstajajo ne vem kako ugodne organizacijske oblike za veliko družbeno spremembo, pa bodo ostale brezplodne, če človeška družbena aktivnost ne bo vili vanje one vsebine, za katero je določena družba pri svojih materialnih močeh sposobna.

Iz vsega tega sledi, da je to, kakšne rezultate bodo novi državno-družbeni upravni organi dosegli na kult.-prosvet. področju in s kakšno naglico bodo ti uresničeni, odvisno od nas samih, od naše aktivnosti. Možnosti so tu, pot je odprta in treba je iti po njej posledno, vztrajno in neutrudno.

meščanski družbi. Napredne države na zapadu so to uvideli že v prejšnjem stoletju. Francija je uvedla 1882 laično šolo, tudi v mnogih drugih državah so odpravili verouk iz šol, ohranili pa v šolah moralno vzgojo, združeno z državljanskim poukom. Izhajali so s stališča, da spada verska vzgoja v cerkev, moralna pa v šolo. Učitelj naj bi učencem odkrival moralne vrednote, ki so lastnina vsega človeštva in ki jih je treba predvsem razviti. Zbuditi je treba v človeku človeka, to je njegovo srce, razum in vest. Bistvene pojme človeške moralnosti naj bi učenci spoznavali ter jih tudi spreminjali v vsakdanjo prakso. Dosegli so velike uspehe, toda v zadnjem desetletju je francoska meščanska družba v krizah, iz katerih ni videla izhoda, začela dajati čedalje večje koncesije katoliški cerkvi tudi na področju šolstva in izpodnesla trdna tla laični šoli.

Sovjetska zveza v svojem petindesetletnem življenju ni uvedla v šolah moralne vzgoje, ker ne želi razvitega, ponosnega človeka, ki bi samostojno oblikoval svoje življenje in okolico, ampak le zvestega in poslušnega podanika, ki obožuje vodilne biurokrate in se dosledno ravna po njihovih navodilih. Moralno visoko razvita osebnost v socialistični družbi mora biti nujno nasprotnik vseh birokratskih teženj in brezdušnega odnosa do ljudi.

Vidimo torej, da uvedba novega predmeta ni bila preuranjena, prej nekoliko kasna. Toda boljše pozno kot nikoli.

Ali bomo vzgojitelji lahko izvrševali te naloge? Ponekod podcenjujejo vzgojiteljevo vlogo, češ da mu po naravi ni dano, da bi tako polno govoril in vplival v moralnem pogledu kot propovedniki raznih religij. Mislím, da z napredno znanostjo oborožen vzgojitelj, delaven človek, ki stoji sredi resničnega življenja, lahko z vso izkušnostjo nastopa kot nosilec in kot oznanjevalec moralnih vrednot in da lahko zaupa vase, v svojo osebo in v svoje delo. Težko bo pač s tistimi vzgojitelji, ki niso še do kraja razčistili s seboj. V tej veliki bitki za posameznega otroka bo samo ob sebi umnevo nekdo slabši, drugi boljši, nihče pa ne bo že prvi dan mojster in vojskovodja. Gotovo, da

bodo na prvi stopnji našega dela otroci spoznavali moralne vrednote, da bodo razumeli in vedeli, kako se morajo ravnavati. Toda naš pouk bo dobil priznanje in zadoščenje šele takrat, kadar se bodo po teh napotilih tudi ravnali v življenju. Ta razvoj bo v različnih krajih in pri različnih vzgojiteljih različen, zlasti ker bo odvisen tudi od drugih faktorjev; bo v precejšnji meri zunanje merilo našega prizadevanja, ko že ne moremo govoriti o popolni odgovornosti. In marsikdo, ki zdaj križemrok trepetaje razmišlja o novem predmetu, bo pokazal velike uspehe.

Mnogo naših vzgojiteljev je že delalo to, kar predvideva načrt za moralno vzgojo. Zlasti velja to za delo v nižjih razredih osnovnih šol, kjer je vsak dober učitelj obravnaval priložnostno osnovne moralne vrednote, jih otrokovi duševnosti in zrelosti primerno razlagal ter otroka tudi navajal na primerno ravnanje v življenju. Zanje ne bo predstavljal novi predmet nikake težave, temveč bo le potrdilo pravilnosti njihovega dosedanjega dela. V splošnem bo tako skoraj za vso osnovno šolo. Čim bolj pa gremo k predmetnemu pouku in proti višji stopnji, bolj gineva v praksi ta zainteresiranost za moralne probleme ter ostaja vidna le pri delu tistih učiteljev in profesorjev, ki se močno zanimajo za vzgojno stran pouka, bodisi, da jih k temu vodi predmet sam s svojo vsebino, bodisi, da so sami resnične vzgojiteljske osebnosti, ki znajo in hočejo ob primernem dogodku tudi vzgojno vplivati. Učni načrti so eno: v njih je precej navodil in misli tudi o moralni vzgoji, toda te stvari niso poudarjene in se v praksi pozabljajo, vemo, da je vzgajati težje kot učiti, vemo tudi, da smo v preteklih letih imeli mnogokrat ekstremne tendence, kakor je bil na primer predlog nekaterih učiteljev in profesorjev, naj bi vse vzgojno delo na gimnazijah prevzela mladinska organizacija. Ta notranji nagib k izmikavanju je pač izhajal iz tega, ker je reševanje vzgojnih in moralnih vprašanj z mladino zelo delikatna zadeva. Danes to stran poudarjamo. Življenje samo zahteva to. Moralna vzgoja pri posameznih predmetih se lahko izvaja ali pa ne, mi moramo storiti vse, da damo mladim ljudem vse osnove pravilnega življenja, združene v sistematičnem oblikovanju v zdrave socialistične ljudi.

Bati se je treba, da ne bodo ure moralne vzgoje postale čez mero poučljive, pridigarske in da se bodo mladini priskutile, če jih ne bodo zgrabili preudarni ljudje, ki bodo z neko notranjo toplotjo, s prisrčnostjo, z osebnostno prizadevnostjo reševali množico drobnih zadev, ki zadeva ob nje vsak trenutek mlad človek v svojem življenju. Mlad človek, če je zdrav, rešuje že sam večino teh stvari pravilno, toliko bolj bo lahko šel skozi življenje, če bo stal ob njem vzgojitelj in mu pomagal odkrivati notranjo vrednost slehernega dejanja. Zato bomo moralni biti vzgojitelji stik z mladino neposrednejši, svobodnejši kot pri kakem drugem predmetu, saj bo delal pri tem prav toliko s srcem kot z razumom. To pa je mogoče le, če bo o stvari prepričan. Otroku bo moral čutiti, da mu ves čas govori iskren in odkrit človek, ki je do dna prepričan o visoki vrednosti tega, za kar hoče ogreti mlade ljudi. Ne samo prepričan, tudi ravnati se mora po tem. Ni mogoče govoriti o tem, da je alkohol škodljiv, sam pa pijančevati, da se je treba umivati, sam pa biti umazan, da ne smeš lagati, sam pa biti neodkritosrčen. Učiteljevo osebno življenje ne sme nasprotovati osnovnim naukom moralne vzgoje, ki jih podaja. Poučevanje tega, kaj je dobro, predpostavlja tudi izvajanje tega, kar spoznamo za dobro. Učitelj mora biti učencem zgled, po katerem se ravna. Otroku bo z brezobzirno logiko izvajal iz naše prakse sklepe, ki bodo rušili to, kar smo teoretično gradili. Beseda in delo morata biti v soglasju. Treba bo delati tudi sistematično, globlje. Ne mislimo, da bodo iz nas nastali čez noč vsestransko razgledani marksistični filozofi in pedagogi. Gre za tisto osnovno moralno naše družbe, ki jo mora sprejeti vsak napredni delovni človek, učili bomo modrost k napredku stremčega človeškega rodu, naslonjeno na našo stvarnost, ko se je ljudstvo osvobodilo izkoriščevalcev in vzelo oblast v svoje roke.

Za nekatere bo hudo, ker bo treba mnogo graditi iz sebe, iz svoje okolice. To je tudi prav. Vsako kopičenje učnega gradiva, preden je načrt sam do kraja preizkušen, bi imelo nujno za posledico, da bi naš

(Nadaljevanje na 2. str.)

NAŠI ORGANIZACIJSKI IN VZGOJNI PROBLEMI V LUČI LJUBLJANSKEGA REFERATA

(IZ POROČILA TOV. AHLINA NA OBČNEM ZBORU DPPU, LJUBLJANA)

»Čiščenje.« Za preteklo poslovno dobo sta bila značilna predvsem dva dogodka, na katere bom naslojila poročilo o naši splošni problematiki: tako imenovano »čiščenje« naših vrst in prevedbe. Ob teh dveh dogodkih se je posredno pa tudi neposredno obravnavalo vprašanje, kakšen bodi vzgojitelj, ki ga zahteva današnja socialistična družbena stvarnost, preciziral pa se je tudi položaj, ki ga zavzema prosvetni delavec.

Kakšen bodi učitelj in vzgojitelj na splošno izobrazbeni šoli, da mu bo skupnost lahko zaupala vzgojo mladine? Vsi, ki smo se kakor koli prizadevali za uresničitev današnje stvarnosti, smo si bili pač edini v misli, da mora tudi šola sistematično utrjevati in razvijati to našo stvarnost in da nima zato med nami kot vzgojitelji mesta nihče, ki s svojim delom to osnovno stremeljenje zavira. To zaviranje je med nami v glavnem možno opraviti na dva načina: da ne dajemo mladini tistega znanja, ki ji bo v polni meri omogočil njeno bodočo funkcijo nosilca družbenih nalog, ali pa da jo zaviraš v njenem ideološkem razvoju, ki ji je potreben,

(Nadaljevanje s 1. str.)

ljude obravnavali tudi moralno vzgojo kot enega izmed vsakdanjih predmetov, ki gre po nekaterih utrjenih kolesnicah svojo pot, ob katerem se ni treba prav nič zamisliti v problematiko razreda in mladine. Ne smemo že od vsega začetka demobilizirati učitelja kot vzgojitelja.

Na višji stopnji, zlasti v višji gimnaziji predstavlja etika znanost, predmet, ki se ga je treba prav tako učiti kot vse ostale predmete. Tu imamo opravka z odraslimi ljudmi, ki morajo kot doraščajoči državljani poznati moralne zakone naše družbe. Tu moramo njihovo znanje tudi ocenjevati. Kar pa bodo zagrešili proti zakonitostim naše moralne vzgoje, bomo upoštevali pri njihovem vedenju.

Se nekaj! Uvedba novega predmeta pa nikakor ne pomeni, da se vsa moralna vzgoja prevladi na posebno uro moralne vzgoje, kakor bi utegnil kdo naivno sklepati. Se vedno mora brezpozgovno vse naše predmete prevevati duh stvarnosti, še vedno moramo v vsaki učni uri po svoje pomagati oblikovati socialističnega človeka, še vedno pri vsakem težjem vprašanju tehtati z mladino, kaj je prav in človeka vredno in kaj je posamezniku in družbi škodljivo.

Mnogo pozitivnih moralnih vrednot prinese otrok že od doma, iz družine in njene prakse. Te moralne vrednote bo treba marsikdaj preizkusiti. Ponekod slone na tradicijah, ki so nasprotne naši stvarnosti, drugod imajo v sebi mnogo pozitivnega. Morda so ponekod še v začetnem stadiju, niso še globoko prodrele med ljudi, so neurejeni vtisi, stvari, ki jih otrok bolj sluti kot dokončno in jasno ve. Zato jih moramo še razviti. Tu raste pred nami kot neizogibna naloga vsestranska povezanost z domom, z vsemi institucijami, kjer se zbira otrok in kjer z njim delajo, ga upoštevajo, ga na tak ali drugačen način oblikujejo. Vsi skupaj bomo lahko zbrali v otroku mnogo lepih misli, dobrih vzgledov, utrdili vrsto lepih navad in plemenitih hotev ter za vrhunec razvili njegov patriotizem, da bo odnesel, ne samo iz šole, temveč iz svoje mladosti sploh, neko trdno osnovo, ki mu bo omogočala zanesljivo ravnanje v vsakdanjem življenju socialistične družbe. W. V.

da bo lahko osvojila tiste družbene naloge, ki jo čakajo, kot svoje življenjske naloge. Diskusije so ugotovljale, da je v tem pogledu še precej razlik med učnim osebjem po naših šolah. Mnogo jih je, ki na vsakem koraku kažejo, da jim je vzgoja naprednega, sposobnega človeka prirasla k srcu. Precej je tudi takih, ki mislijo, da so njihove dolžnosti omejene na izobrazbeno delo in zato vzgojnih nalog ne jemljejo dovolj temeljito, bodisi, da zanje nimajo pravega smisla, bodisi, ker jim smer socialistične vzgoje ni povsem po volji. So pa tudi še tretji, pa naj bodo še tako maloštevilni, ki ne ustrezajo povsem niti v izobrazbenem pogledu, v vzgojnem pa celo namerno zavirajo. Jasno, da tej zadnji skupini ni med nami mesta. Menim, da so se čiščenja omejila na te ljudi. Če je bilo kje drugače, je društvo skušalo zadevo urediti.

Ob tej priložnosti smo slišali precej pikrih na naš račun in to od delovnih kolektivov, družbenih organizacij, pa tudi še od drugod. Včasih upravičeno, včasih delno upravičeno, včasih pa tudi povsem neupravičeno. Društvo se je proti neupravičenim napadom seveda borilo. Moramo pa priznati, da so ti napadi izraz dejstva, da naša šola vendarle svoje naprednosti ne manifestira v dovoljni meri.

Da je pri »čiščenju« prišlo tudi do nekaterih napak, smo delno krivi sami; v naših vrstah namreč nismo dovolj razčistili vprašanja, kakšne učitelju ni mesta v šoli, pri kakšnih bi bil umesten obziren premetivni postopek na tako delovno področje, ki ni povezano z vzgojo, in končno — pri kakšnih je zaradi izpričanih pomanjkljivosti posebna obzirnost odveč. Mi bi morali to vedeti in naše boljše sodelovanje z oblastmi bi nekatere neprijetnosti zagotovo preprečilo.

Ostro pa moramo obsoditi gonjo, ki jo je ob tej priliki započela reakcija, češ, da ljudska oblast preganja tiste, ki imajo svoje versko prepričanje. Mi vsi dobro vemo, da so na naših šolah tudi še mnogi verni ljudje. Prav tako tudi vemo, da jim vere nihče ne jemlje. Ukrep, ki so bili zaradi pravilne vzgoje nujni, niso bili ukrepi proti veri, temveč ukrepi zoper politični klerikalizem.

Komur so interesi Vatikana več kot pa naši narodni interesi, pa prav zares ne bo mogel vzgajati mladine k domovinski ljubezni.

Prevedbe. Da predvideva uredba diferenciacijo med manj in bolj kvalificiranimi delavci je hvalevredno. Ne bi bilo prav, ako bi do najvišjega plačilnega razreda prišel avtomatično nekdo, ki tega v nobenem pogledu ne zasluži. Tako uredba bi ubijala delovno moralo. Sta pa uredba in njena aplikacija popravilnih organov dve stvari. Povsem razumemo, da pri tako ogromni in težki nalogi ne more biti brez napak. Te so se dogodile. Bilo bi jih manj, ko bi prevedbene komisije razpolagale z nekaj več časa. Mnoge kritike bi tudi odpadle, če bi bili pojasnjeni kriteriji za napredovanje preko kritičnega »zastojnega« razreda. V enem smo si pa vsi edini — da je ta »zastojni« razred po dvajsetih službenih letih res nekoliko previsoko postavljen. Če naj bo zastoj v napredovanju opozorilo na pomanjkljivosti, je to prepozno.

V zvezi s prevedbami je bilo precej pritožb, za katere je kazno, da so bile ali da bodo v mnogih primerih rešene ugodno. Društvo je interveniralo v vseh primerih, za katere se je uverilo, da prevedba ni

bila v redu izvršena. Prevedbena komisija je stvarno argumentirane pritožbe večinoma upoštevala, nepritožbo pa je odklonila, da negativne rešitve niso bile obrazložene. Tako si pritožitelj tudi po zavrnitvi pritožbe ni na jasnem, zakaj mu ni bilo ugodeno in katero stran svojega ravnanja bi moral izboljšati.

Drugo vprašanje v zvezi s prevedbami je dejstvo, da more prosvetni delavec na srednji šoli napredovati le do 6. plačilnega razreda. Če pogledamo po drugih poklicih iste veljave, ugotovimo, da pridejo zdravniki lahko do 4. razreda, sodniki okrajnega sodišča do 5. razreda, sodniki okrajnega sodišča pa do 4. razreda. Skratka — več akademskih poklicev je doseglo za svoj najkvalitetnejši kader višji razred kot šesti. Zdi se nam umestno, da bi moral imeti to možnost tudi kvaliteten delavec srednje šole. Mislim, da za to razlikovanje ni dobrih argumentov!

Učna obveznost. Društvo si je prizadevalo, da bi svoje člane v ideološkem pogledu dvignilo; doseči je to skušalo s centralnimi predavanji in napotili za individualni študij. Trudilo se je tudi, da bi dajalo čim več podpore mladinski organizaciji, da bi bolje sodelovalo s Partijo, da bi bilo prosvetne delavce čustvi na terenu itn., skratka, prizadevalo se je, da bi naša skupnost še bolj začutila prizadevanje našega kadra za večji prispevek k socialistični graditvi. Prav dobro se zavedamo, da uspehi niso posebno veliki. Ne da bi hoteli s tem to dejstvo opravičevati, je treba vendarle poudariti, da je učitelj na srednji šoli s sedanjim učno obveznostjo močno obremenjen. Ljudje, ki imajo še honorarni pouk, zares ne pridejo do dnevnega oddiha. Menimo, da neenakost norme med splošno-izobraževalnimi in srednjimi strokovnimi šolami ni utemeljena in da bi jo bilo treba za dve uri znižati tudi na onih.

Strokovni aktivni. Veliko vprašanje za nas vse je obisk in sodelovanje na strokovnih aktivih. Obisk je menda pri vseh predmetih pod polovico. Analiza take situacije je potrebna, posebno še, ker se aktivov v večji meri udeležujejo tisti, ki so jih manj potrebni kot pa tisti, ki so jih bolj potrebni. Nepriljetno je tudi ugotovljati, da navadno zapuste strokovni aktiv tisti, ki so pritegnjeni na delo v direktivne forume. Saj vemo, da imajo tam svoje probleme, vendar pa človek, ki je bil kdaj s srcem učitelj, tega ne bi smel storiti. Njihova navzočnost bi ostalim mnogo pomenila.

Ideološka stran vzgoje se je v strokovnih aktivih premalo poudarjala. V vseh strokah bomo tozadevno naleteli na težava vprašanja, ki jih je le v skupinah mogoče uspešno obdelati. Seveda bi tudi se za naprej potekalo delo v glavnem na podlagi individualnega študija, a zaključna stališča bi morala biti temeljito analizirana in po takih analizah vskladena.

Večkrat opažamo nepravilen odnos nekaterih profesorjev in predmetnih učiteljev do partijske organizacije na šoli, oziroma do Partije sploh. Ne trdim, da takemu odnosu niso delno krive tudi partijske organizacije same; toda ne gre tu za določanje krivde. Vzroka za kakršno koli nezaupanje ni in zato naj bi se tudi odnos popravil. Partija je avantgarda v socialističnem razvoju. Vsak član se je v vstopom v Partijo zavezal, da bo prvi v izpolnjevanju dolžnosti, prvi v pomoči tam, kjer je pomoč potrebna, da bo budno onemogočal vse ono, kar ta

razvoj v socializem ovira. Na odprtih partijskih sestankih je postalo gotovo marsikomu bolj jasno, s čim se peča Partija. Kdor misli tu na nekako policijsko službo je v hudi zmoti; prav tako je v zmoti vsak posamezen član Partije, če v tem smislu pojmuje svoje naloge. Partija spoštuje in priznava vestno delo prosvetnih delavcev. Zbližanje članov Partije in partijske organizacije z nepartijskimi deli prosvetnih kolektivov je nujnost in izvira iz identičnosti interesov Partije in vestnega naprednega prosvetnega kadra. Če kdo ustvarja prepad med Partijo in ostalimi prosvetnimi delavci, ta ni prijatelj socialističnega razvoja in tudi ni prijatelj mladine, ki ji taka razdvojenost v šolskih kolektivih najbolj škoduje.

Odnos do mladine. — Druga pomanjkljivost na naših šolah je ta, da se ne more bistveno popraviti odnos mnogih prosvetnih delavcev do mladinske organizacije. Saj lahko priznamo, da so bili pojava, zaradi katerih so nekateri mislili, da je mladinska organizacija na šoli oblast poleg oblasti. Toda ta čas je že zdavnaj minil. Mislim, da je do danes vsakdo lahko spoznal, da hoče mladinska organizacija isto, kar hoče vsak dober učitelj: čim več dati mladini na vzgojo in izobrazbeni strani. Nekateri so se čutili zlasti v pogledu vzgojnih dolžnosti nevezane, češ mladinska organizacija je tu. Ni dvoma, da ima mladinska organizacija velike vzgojne dolžnosti, a zato učitelj nima prav nič manjših. Z nastopanjem mladinske organizacije ob učnem kadru naj bi bila podana le tista skladnost v vzgojnem prizadevanju vseh šolskih činiteljev, tisti vzgojni pritisk z vseh strani, ki je zanesljiv porok za vzgojne uspehe. Mislim, da te skladnosti doslej ni bilo v zadostni meri, skoraj bi lahko rekli, da je bila le v majhni meri. Mislim celo, da je prav posledica te neskladnosti ugotovitev, da je naša mladina premalo vzgojena in da ji je potrebno na kakršen koli način pomagati. Izraz te potrebe je danes celo poskus vpeljevanja posebnega predmeta za vzgojo. Mnogo ljudi je mnenja, da nam vzgoja kot predmet ne bo dovolj pomagala. Vzgoje se človek ne more naučiti, vzgojo mora doživljati; besede ne pomagajo, vzgojna dejanja so pa izredno močan faktor. Ali poskuša vsakdo izmed nas povsod ravnavati tako, da bi to ne bilo zoper dobro vzgojo? Ali opozorimo vsakega, odraslega ali mladega človeka, ko to opazimo, da ravna nevezgajeno? Ali ne gremo mnogokrat mimo tega, češ: nič me ne briga! Priznajmo, da je mnogokrat res tako; toda to je, najmileje rečeno, hud vzgojni oportunizem.

Ob tej priliki ne morem mimo tega, da ne bi obsojal onih, ki demagoško zatrjujejo, da bi lahko verska vzgoja postala močan vzgojni faktor. Kar poglegmo primere, o katerih je zadnje čase bilo dovolj pisano, pa si bomo takoj na jasnem o ničnosti takih zatrjevanj. Prav zanimivo bi bilo tudi napraviti primerjalno statistiko o vzgojenosti takih, ki to vzgojo uživajo in drugih, ki je ne uživajo. Mislim, da bi taka statistika prav nič ne govorila v prid verski vzgoji. Kako tudi! Saj so vendar vsa taka imenovanja moralna načela globoko družbeno, ne pa versko argumentirana.

V tej zadevi bi končno še omenil, da imamo prav lepo priliko in tudi dolžnost, da sodelujemo prav v vzgojnih vprašanjih pri društvu prijateljev mladine.

Odnos do staršev. K vprašanju enotnega vzgojnega vplivanja na mladino spada seveda tudi vloga staršev, ki nam pri naših stremeljenjih lahko pomagajo ali pa tudi ne. Dobro je, če si javno potožimo naslednjo neskladnost: Marsikje vzga-

jajo starši mladino tako, kakor so bili sami vzgojeni oziroma z argumenti, ki so jih sami dobivali kot vzgojne argumente. To so bili načini in argumenti stare družbe, v kateri so bili oni mladi. Pri tem najbrže nehoti prezre, da njihov otrok ne bo živel v taki družbeni skupnosti, kakor so v mladih letih oni. Ni treba navajati razlogov, da je vzgoja po načinu preteklosti nesmiselna. Šola morebiti še ne vzgaja danes tako vzorno, kakor bi bilo treba za mladega človeka, da se bo lahko vzvil v naloge, ki jih bo dobil kot odrasel v socialistični družbi. Vendar pa mislim, da je na splošno bolj napredna kot vzgoja doma. Ali ni s tem podana zopet neka dvoličnost, negotovost, ki spravlja mladega človeka v dvome in slabi vzgojne učinke? Mislim, da je naša naloga posredno preko mladine in direktno na roditeljskih sestankih, ob individualnih razgovorih in ob vsaki drugi priložnosti vzgajati tudi starše.

Tudi na terenu bi bilo večkrat dobro poudariti to misel, pa v šolskih svetih in drugod. Povabimo starše tudi na vrsto vzgojnih predavanj, ki bodo na Ljudski univerzi.

Strokovna in metodska izobrazba. Končno naj se dotaknemo še vprašanja strokovne in metodčne izobrazbe. Potreben pogoj je ta za vsakega učitelja na srednji šoli; če ga ni, je nemogoč. Strokovni aktivni skušajo napraviti nekaj, a malo je to. Precej pa manjka učnemu osebj literature, čisto strokovne in metodčne, zelo dobro bi učinkovala večja razgledanost, ki bi se v nemali meri dosegla z ekskurzijami po domovini in v inozemstvo (ogled šolstva, tehniških muzejev, poset tečajev ne samo za jezikovne skupine, temveč tudi za druge). V tem pogledu pri nas res še skoraj nič ni bilo napravljeno. Koliko profesorjev srednjih šol je bilo v take namene zunaj naših meja? »Mislim, da bomo morali več misliti na to, da bi naše glave tudi polnili, ne pa skoraj samo praznili.«

Za dvig šolstva. Pri prizadevanjih za dvig našega šolstva ne moremo mimo dveh glavnih stvari: učnih načrtov in organizacije srednje-izobražbenega šolstva.

Vprašanje učnih načrtov je bilo ponovno načeto, pa nikdar ne radikalno rešeno. Kritika dosedanjih še vedno, kljub nekaterim korekturam, ki so bile, poudarja preobsežnost snovi in morebiti tudi preveliko število predmetov. Neki precej nov predlog je prinesel na kongresu tov. Gabrovšek. Je pa že precej ugovorov zoper njegove poglede. Mislim, da je to vprašanje treba obravnavati in rešiti; prostor za to obravnavanje je v Sodobni pedagogiki.

Važno je organizacijsko vprašanje delitve splošno-izobražbenega šolanja na tri stopnje: v prvih dveh stopnjah, to je osnovni šoli in nižji gimnaziji je zajeta normalna izobrazba, ki bi naj jo dobil vsak Jugoslovčan, višja gimnazija pa predstavlja srednjo izobrazbo. Ali je pametno te tri stopnje organizacijsko popolnoma ločiti eno od druge ali ne? Drugo tako važno organizacijsko vprašanje je vprašanje majhnih nižjih gimnazij. Take šole navadno nimajo učil, ne strokovnega kadra; v kolikor ta je, je nestrokovno zaposlen, šola tako gotovo ni močan oblikovalni faktor mladega človeka. Parola čim več nižjih gimnazij se mi ne zdi čisto zdrava, čeprav ima brez dvoma zdravo osnovno misel: normalno izobrazbo vsakemu našemu mlademu človeku. Vendar se mi zdi, da bi bilo to vprašanje bolje reševati drugače: manj vzgojnih centrov, toda krepkejših, šolanje bolj oddaljenih omogočiti z nepredragimi internati. V takih centrih bi se bolj racionalno izkoriščala učila, učni kader in močnejši vzgojni pritisk bi deloval pozitivno.

Pouk slovenščine na počitniških tečajih

Imel sem priliko, da sem poučeval slovenščino na enem izmed počitniških tečajev obrtnega naročaja, zbranega v Mariboru iz vse Slovenije. Bili so to vajenci in vajenke tekstilne in gradbene stroke: krojači, šivilje, pletilje, pleskarji, soboslikarji in črkoslikarji. Skupno je bilo 72 učencev in 28 učenk = 100 tečajnikov. Po pokrajinah jih je bilo: iz Prekmurja 10, iz Slovenskih goric in Murskega polja 12, iz Ptujске in Dravskega polja 5, iz Savinjske doline 13, iz Dravske doline 13, iz drugih predelov sev. Slovenije (v območju od Maribora do Celja) 6, iz Gorenjske 25, iz Trbovelj 1, iz Belokranje 9, iz Dolenjske (Kočevje) 4, iz Koroške (Slovenj Gradec) 1, iz Primorske (Nove Gorice) 1 učenec.

Vsi ti učenci niso imeli prilike učiti se na svojih domačih obrtnih šolah svojih strokovnih predmetov, nekateri pa sploh niso obiskovali nižjih strokovnih šol.

Poročati hočem:

1. o tem, kako so znali ti učenci v tečaju slovenski jezik, navesti vzroke za morebitne šibke strani njihovega znanja ter,

2. odgovoriti na vprašanje, ali je sploh potrebno uvesti v bodočih počitniških tečajih (v kolikor so in bodo še potrebni) tudi slovenščino kot predmet tečajev, zakaj, v kakšnem obsegu in v kakšni obliki.

Nadaljnja moja izvajanja bodo ovrgla površno gledanje na uvedbo splošnih predmetov predvsem še slovenščine v tečajih za učence s celoletnih šol brez strokovnega pouka ne glede na dejstva, da je v tej starostni dobi ponavljanje, poglobljanje in razširjanje znanja tudi snovi splošnih predmetov iz splošno-izobraževalnih ozirov neobhodno potrebno, še prav posebno vajencu.

Po statistiki je bilo z ozirom na predizobrazbo na tečaju učencev: s samo 4 dovršenimi osnovnošolskimi razredi 27;

s 5 razredi osnovne šole ali s 4 razredi in 1 razredom sedemletke oziroma gimnazije 16;

s 6 in 7 razredi osnovne šole 28; z 2 razredoma gimnazije 19;

s 3 razredi gimnazije 10.

Po tej statistiki vidimo, da je tretjina vajencev na omenjenem tečaju imela samo izobrazbo nižje osnovne šole ter seve določene razrede obrtne šole, ker so bili tu zbrani učenci od I. do III. t. j. zaključnega razreda ŠUG v starosti od 14 do 20 let.

Ako primerjamo učne uspehe v slovenščini, kjer je bilo 25 zadostnih, 14 odličnih, 27 prav dobrih, 34 dobrih redov s statistiko o predizobrazbi tečajnikov, vidimo, da se sklada v glavnem učni uspeh z višino tečajnikove predizobrazbe, čeprav so bile tudi v tem pogledu izjeme. Marsikak učenec s samo osnovno šolo

je pokazal v določeni panogi slovenskega jezika n.pr. v deklamaciji, dramatisaciji, v pripovedovanju, originalnosti misli v spisih, presenetljiv talent, čeprav je v čitanju glaskoval in zlogoval ter delal mnogo pravopisnih napak, ki so pa ne le stvar znanja, ampak tudi rutine, ki je vajenec v poklicni zaposlenosti ne more brez posebne osebnosti vnehati, dočim je vajenec z nižjigimnazijsko izobrazbo sicer gladko bral in znal mehanično tudi nekaj slovnice, sicer pa ni pokazal nikake vneme in posebnega smisla za jezik.

Ze takoj v začetku tečaja sem preizkusil vse učence: Vsak se je razredu predstavil, povedal svoje osebnostne in rodbinske podatke, opisal svoj domači kraj in svoje poklicno delo in okolje v katerem dela. Iz teh povedanih podatkov sem razvidel njegovo narečje, razpoložljivi besedni zaklad, obvladane osnovnih pravorečnih pravil v praksi. Zapisoval sem si značilnosti in pogoške ter navezal na to praktični jezikovni pouk, kar sem storil tudi iz dognanj prve pismene naloge z naslovom: Moj kratek življenjepis in Pismo staršem iz tečaja. V prvem napiše, kar je že ustno povedal, v drugem pa, kjer mora sproščeno pisati, pokaže поблиže svojo umsko in čustveno razgibanost, način gledanja na novo okolje, predvsem pa zmožnost za pismeno izražanje in s tem svoje jezikovno znanje t. j. osnovnih pravopisnih pravil, stavkoslovje, sloga in pisavo, ki je tudi važna.

Nadalje sem izvršil ustno anketo o tem, ali učenci sploh bero, kaj in koliko. Ugotovitve niso zadovoljive, 63% učencev se je javilo, da v učni dobi, razen »Berila za nižje strokovne šole« še niso ničesar brali v teku svoje vajeniške dobe. Tudi to berilo poseduje le 52%, ostali so si knjigo izposodili od šole. Levstikovega Martina Krpana, Jurčičevega Domna ali Jurija Kozjaka, Finžgarjev »Pod svobodnim soncem«, Cankarjev »Na klancu ali Prežihove »Solzice« poznajo le nekateri, ki so hodili v gimnazijo, to je komaj tretjina, dočim od učencev, ki so hodili samo v osnovno šolo, ta dela pozna komaj desetina. Tudi časopise bere samo petina teh vajencev. Po izjavah kolegov, ki so poučevali slovenščino na počitniških tečajih za vajence živilske stroke (peki, mesarji) je številka še poraznejša: v enem izmed razredov bere od 36 vajencev le en sam.

Napačno bi bilo, ako bi sedaj ocenjevali po znanju učencev na počitniškem tečaju šole učencev v gospodarstvu in njihove učitelje slovenščine, ker je na počitniškem tečaju od posameznih šol morebiti komaj 1 učenec. Primerjati ocene teh šol v splošnih predmetih s pokazanimi uspehi in delovno vmeno na tečaju, bi bilo neobjektivno in celo krivično. Precejšnja večina ocen domače naloge se pa itak krije z onimi na tečaju. Upoštevati pa je treba, da imata računstvo in slovenščina na počitniškem tečaju — po-

sebnost zadnja — predvsem splošno izobraževalno in vzgojno funkcijo t. j. vzbujaanje ljubezni do materinega jezika in smisla zanj, utrjevanje in negovanje patriotskih, socialnih, umetniških in idejno-političnih usmerjenj, dočim ima v rednem šolanju poleg formalno tudi materialno izobrazbeni pomen: obvladati čitalno tehniko t. j. izurjenost v branju, pravorečju, v pravopisu in tudi obvladavanju slovnih in slovstvenih pravil. Vsega tega pa šestdesletni tečaj ne more posredovati in naučiti, ako tega, vsaj kolikor toliko neoporečne izurjenosti v branju in obvladavanju glavnih pravopisnih in pravorečnih pravil ni prinesel že s seboj. Tečaj ima samo nalogo še bolj vzbuhati smisel, veseljje, ljubezen in navdušenost ter trajno zanimanje do materinskega jezika, posebno do branja poljudnoznanstvenih in leposlovnih knjig in časopisov. Tečaj naj prikaže pomen samoozboževanja in naj da prvi zagon zanj, morda tudi do smisla za učenje tujih jezikov, ki bo uspešno le, ako pozna vajenec zgradbo svojega materinega jezika. Na zadnje je opozorila pri razgovoru o smislu obvladovanja vsaj glavnih slovnih pravil neka vajenka ob primeru iz zgodovine obrtniškega stanu in življenjepis našega maršala Tita, ki se je kot vajenec in pomočnik učil tujih jezikov. Tudi to je problem, ki se ga še za vajeniške šole nismo dotaknili, čeprav se dogaja, da se vrši vedno živahnejša meddržavna izme-

Iz društvenega življenja

Občni zbor društva profesorjev okraja *Novo mesto* se je vršil 3. X. Članstvo je na njem zelo živahno razpravljalo o načinu združevanja ideološkega in strokovnega študija. Ugotovilo je tudi, da so člani zelo aktivno delali na raznih področjih ljudske prosvete, predvsem pa pri ljudski univerzi, pri kateri so bili aktivni tako kot organizatorji kakor tudi kot predavatelji.

☆

Profesorji okraja *Črnomelj* so zborovali dne 4. X. v Metliki in izbrali nov odbor, ki želi delo zagrabiti odločneje, kot je to storil bivši odbor. Ta tudi ni znal povezovati interesov članstva s težnjami sveta za prosveto in kulturo okraja, tako da je prišlo večkrat do nesporazumov in nepotrebnih trenj. Člani so skupaj z učiteljskim ustanovili pevski zbor in dramsko družino.

☆

Občni zbor društva profesorjev *Ljubljana-okolica*, v katerem so profesorji in predmetni učitelji bivših okrajev Ljubljana-okolica, Grosuplje in Kamnik, je bil 11. X. in je izvolil jedro odbora iz članov kamniške gimnazije, poleg tega pa še člane iz raznih nižjih gimnazij, da bo mogel biti v tesnejšem kontaktu s skupinami. Razpravljali so mnogo o načinu pisanja naših časopisov, predvsem o pavšalnih navedbah na prosvetne delavce. Taki napadi kvirajo ugled in jemljejo avtoriteto vzgojiteljem. Člani so zahtevali, da bi se tak način pisanja preprečil, s čimer pa seveda ni rečeno, da bi bili proti kritiki človeka, ki škoduje s svojim delom in vzhledom uresničevanju naših vzgojnih ciljev.

☆

Zelo bogat je bil po svoji vsebini občni zbor društva profesorjev v *Mariboru*. Predsednikovo poročilo je obsegalo temeljito analizo dela in napak ter perspektivo za bodoče delovanje društva. Društvo lahko beleži lepe rezultate pri ideološki borbi in v vrstah prosvetnih delavcev, v ljudsko-prosvetni dejavnosti pri vzgoji staršev, pri utrjevanju stikov s svetom za prosveto in kulturo. Kot hibo v dosedanjem delu pa ugotavlja preslab interes za delo in razvoj mladinske organizacije, povezovanje šolske in delavske mladine ter pri pomoči delavskim društvom pri kulturno-prosvetnem delu. Zbor si je zastavil nekaj konkretnih nalog, med njimi večjo skrb za mladino, pomoč društvom Svobode, pomoč strokovnim aktivom, temeljito zaščito članstva in dajanje konkretnih predlogov v šolski problematiki svetu za prosveto ter obenem pomoč pri realizaciji.

Zivahna diskusija in pohvala, ki jo je izrekel članstvu predsednik MLO tov. Ledinek, je dala odboru in članstvu novih pobud za delo.

☆

Na *Jesenicah*, kjer so zborovali 2. X., je bila diskusija zelo živa, kar doslej ni bil običaj. Članstvo je izvolilo odbor, ki je po svojem sestavu zelo mlad, vendar ima še nekaj starejših izkušenih odbornikov, ki bodo mogli svetovati in pomagati. Društvo ima dobre stike s sindikatom tovarne, ki je vzela v neposredni načrt izdelavo nove šole.

☆

Iz poročil in diskusije na občnem zboru v *Trbovljah* posnemamo, da je bilo delo strokovnih aktivov zelo živo, da je društvo aktivno sodelovalo s svetom v raznih vprašanih šolske politike in zaščite članstva. Morda je prav za ta občni zbor značilno, da so v diskusiji zelo aktivno nastopali mlajši člani, kar sicer redko opazamo.

njava delavcev in obrtnikov za letovanje pa tudi za izpopolnjevanje znanja, kar bo v bodoče ena izmed trajnih oblik mednarodnega delavskega zbliževanja, k čemur pa štejemo tudi znanje tujih jezikov našega delavsko-obrtniškega naraščanja. Ako bi na splošno označil, od kod prihajajo v slovenščini najslabše podkovani vajenci, bi imenoval Prekmurje, Belo krajino, Dolenjsko, Primorsko. To je povsem razumljivo zaradi dolgoletnega socialnega in gospodarskega zapostavljanja teh slovenskih pokrajin in zaradi raznarodovalnega pritiska in okupacije ter neprestanih medvojnih vojaških operacij v teh pokrajinah. Zato je tudi v tem pogledu zelo vzpodbudno za tečajnike, da se spoznajo s tovariši iz vse Slovenije, spoznajo narečja, se jezikovno uglasijo ob knjižno čistejši govorici tovarišev z osrednjimi narečji, ne glede na vse ostale vzgojne prednosti, ki jih imajo tečaji za utrjevanje slovenske skupnosti in medsebojne pomoči stanovske zavesti, razširjanja poznanja in utrjevanja požrtvovalnega tovarištva, snovanja trajnih lepih prijateljstev.

Ta dejanska slika jezikovnega znanja je šele dala smer mojemu delu na tečaju in izoblikovala vsebino in narekovala metodične prijeme nadaljnjemu delu v slovenskem jeziku ter prilagodilo predpisan učni načrt za šestdesetletni tečaj.

Ta načrt je vseboval v slovnstvu obravnavo Prešerna, Levstika, Can-

Na občnem zboru v *Kranju* dne 4. X. so člani najprej poslušali referat tov. Bavdka Dušana o organizaciji svetov. Ta referat je nekoliko oddaljil navzoče od problematike društev, ker so ob njem ostali na splošni problematiki naše družbe, ne da bi osvetljevali neposredne probleme društva. Članstvo je izvolilo odbor, ki bo moral močno prijeti za delo, da izpolni vrzel, ki je nastala po ustanovnem občnem zboru.

☆

V *Postojni* je bil občni zbor društva profesorjev napovedan za isti dan, kot je bila sklicana tudi uradna konferenca za ves okraj. Občni zbor je bil zato prava »hajka«, saj se je mogel pričeti šele ob 14.30, končan pa je moral biti zaradi odhoda nekaterih vlakov in avtobusov pred četrto uro!

Predsednik tov. Habe je v svojem poročilu ugotovil dezorientiranost članstva zaradi reorganizacije. Sam odbor je delal brez kolektivne odgovornosti. Sepala je povezava s partijsko organizacijo in z mladinsko organizacijo, ki pa seveda tudi s svoje strani tozadevno nista bili aktivni. Ideološko delo je bilo v glavnem preneseno na strokovne aktivne, ki pa še niso polno zaživele. Premestitve in prevedbe so se v okraju izvršile v redu. V ljudsko-prosvetnem delu so bili najaktivnejši sodelavci Ljudska univerza. S prenosom starega dijaškega doma v kompetenco JA so se stanovanjske

Resolucija o izvenšolski in pošolski vzgoji

V času od 26.—31. julija letos je bila v Kopenhagenu XXI. konferenca Mednarodne federacije učiteljskih združenj (F.I.A.J.), na kateri so sodelovali tudi delegati Združenja učiteljev Jugoslavije. Istočasno je bila tam po že ustaljeni tradiciji tudi konferenca Mednarodne federacije srednješolskih profesorjev (F.J.P.E.S.O.), katere se je prav tako udeležila naša delegacija.

Teme razgovorov so bile: svetovna konferenca šolnikov, vzgoja v duhu resolucije o pravicah človeka, izvenšolska in pošolska vzgoja, tisk organizacije.

Danes bomo naše članstvo seznanili z resolucijo o izvenšolski in pošolski vzgoji.

»Ko se je XXI. mednarodna konferenca seznanila z rezultati ankete o predšolskih in pošolskih ustanovah za otroke in mladino in upoštevala da zaradi sodobnega načina življenja čedalje večje število družin nima več možnosti, da bi v polni meri zadostile svoji vzgojni nalogi do otrok in mladine v prostem času, ki ga jim puščata šola in delavnice; da so ukrepi, ki so jih podvzele številne ustanove in oblasti za omiljenje tega nedostatka, nezadostni tako v pogledu finančnih sredstev kot tudi v pogledu plana uporabljanih vzgojnih metod in pedagoške priprave odgovornega kadra

izjavlja

XXI. mednarodna konferenca MFUU

da so izvenšolske in pošolske ustanove stvarno vsakemu narodu potrebne in da jih je jemati v celoti kot posebno vejo ljudske izobraževanja, upoštevajoč pri tem posebne prilike in tradicijo vsake države, da bi pa vse te ustanove morale biti organizirane tako, da bosta tako otrok kot tudi mladostnik zavarovana pred sektaštvom in vsakršno trgovsko eksploatacijo.

Konferenca daje naslednja priporočila:

1. zaželeno bi bilo, ako bi se vzgojne metode, ki naj ustrezajo

prilike za učiteljsko še poslabšale. Štirje profesorji se dnevno vozijo v Ljubljano (oziroma eden na Rakek)!

Debate k poročilom skorajda ni bilo (zaradi odmerjenega časa) pač pa je občni zbor še sprejel soglasni sklep skupin Stari trg, Cerknica in Nova vas o izstopu iz profesorskega društva in vključitvi v učiteljsko društvo, in sklep skupin Ilirska Bistrica, Knežak in Podgrad, ki snujejo samostojno društvo. Občni zbor je tudi sklenil, da bo vsak član društva naročen ali na Sodobno pedagogiko ali pa na Prosvetnega delavca in da bodo blaginjski naročnino pobirali skupaj s članarino.

☆

Tudi v *Sežani* so profesorji in predmetni učitelji napovedali svoj občni zbor po uradni okrajni konferenci. Posledice so bile seveda iste kot v *Postojni* — »hajka«. Na uradni konferenci smo slišali, da dela v okraju vrsta prosvetnih delavcev, za katere se sprašuje, kje vzamejo moči, da absolvirajo tisto ogromno delo, ki si ga vedno znova nalagajo, da pa so tudi tam posamezniki, ki poznajo le sebe. Na občnem zboru pa niso govorili ne o teh in skorajda ne o drugih stvareh, ker se je že vsem mudilo. Glede predloga *Postojnčanov*, da se izloči Podgrad iz sežanskega društva in spoji z Bistrico in Knežakom v novo društvo, pa so bili proti temu. Podgrad spada v okraj Sežana in društva ne bodo mogla uspešno delati, če se bodo ločila od svojega upravnega centra. Nič pa nimajo proti temu, da se zaradi prometnih prilik ves študij te skupine poveže s študijem bistriškega pododbora.

posebnemu značaju izvenšolskih in pošolskih ustanov nadalje razvijale v tem pravcu:

a) da se ta vzgoja izvaja v prostem času in da ima vsak otrok ali mladostnik pravico, da razpolaga s časom, ki mu ga puščata šola ali delavnica;

b) da ta vzgoja nikakor ne sme biti nekako nadaljevanje šolskega pouka;

c) da temelji na psiholoških doganjih otroške in mladostniške psihologije, da torej ni edini smoteren izpolnitev prostega časa s to ali ono strokovnostjo, ampak pomemben doprinos k skladnemu razvoju vseh individualnih sposobnosti.

2. Tako vzgojno delo zahteva posebno pripravo izkušenih vzgojiteljev, ki morajo znati usmerjati izvenšolsko in pošolsko delavnost.

3. Da bi tudi mladina prispevala svoje k razvoju prijateljskih odnosov in mednarodnega razumevanja, je proučiti možnost organizacije dobro pripravljenih mednarodnih taborenj, ki bi bili pod upravo prosvetnih organov, nacionalnih združenj učiteljskih in društev, ki se bavijo z vprašanji izbire prostega časa.

4. Zeleti je, da bi se povsod pripravili pošolski tečaji za mladino, na katerih bi se ta usposabljala v državljskih dolžnostih in pravicah, kakor tudi tečaji, ki ji bi razširili kulturno in umetniško izobrazbo.

5. Vaški mladini bi bilo treba omogočiti, da na poljedelskih in gospodinskih tečajih izpopolni svoje znanje.

Konferenca izraža svojo globoko vznemirjenost zaradi trgovskega širjenja publikacij, ki razvijajo v otroku najbolj surova čustva in poveličujejo nasilje na škodo moralnosti.

Konferenca priporoča, da se po eni strani s strogimi administrativnimi ukrepi omeji širjenje te koruptivne literature, in da se po drugi strani podprejo nesebični napori organizacij, ki dajejo otrokom zdravilo in privlačno čtivo.

ki ga morajo pisati učenci v gospodarstvu, kjer večkrat mrgoli napak in je izrazje zelo revno in primitivno.

Redki od sto učencev so izpovedali, da bi bili v šoli skupno prečitali kako pomembno, čeprav krajše delo našega pisatelja, pesnika ali kako poljudnoznanstveno zanimivo delo, ga razčlenili, se učili pisati jedrnat vsebino, izpisovati lepe stih in misli, pripovedovati vsebino in jo izkoristiti, da bi se ob vsaj enem primeru učili sploh pravilno čitati.

To je prava vsebina jezikovnega pouka v obrtnih šolah, ne pa usvajajoče mehaniziranje in gramatiziranje, ki jemlje marsikomu od vajencev še tisto veselje do predmeta, ki je še telo v njem. Vajencu pa mora postati ob drugih zgolj praktičnih predmetih slovenska ura prijetna sprememba, duševno razvedrilo, ob katerem učenec čuti, da mu je potrebna pri dnevnem, včasih kar mehanizirano enakomernem delu z mrtvo materijo, ki jo obdeluje, tudi duhovna kultura, ki mu sveži duha, ga notranje bogati in umsko izobražuje, da rajši in laže opravlja svoja vsakdanja poklica opravila, da mu bo jezikovna izobrazba pomagala pri vzponu v poklicnem in javnem življenju, da spada neobhodno h kulturni zavednega delavca — socialist.

Slovenska ura med vajenci, ki so v najobčutljivejši razvojni dobi, mora biti še mnogo bolj pripravljena in mnogo topleje podana nego v šolah splošnoizobraževalnega značaja,

O POIMENOVANJU NIŽE ORGANIZIRANIH ŠOL

Kadar koli govorim o tem problemu, sem vedno v zadregu, kako bi točno imenovali te šole. Iz pogovornega jezika naših praktikov ne morem razbrati pravih imen, v teoriji pa doslej nisem zasledil tega vprašanja. Didaktika torej nujno zahteva razčlenitev tega poimenovanja. So pa tudi drugi razlogi, ki govore za to. Če prinese učenec pri prestopu na gimnazijo ali kam drugam spričevalo osemletne šole tam in tam, tedaj še ne moremo presoditi kakovosti znanja, ki naj bi ga označile ocene in spričevalu. S tem seveda nikakor ne smemo podcenjevati znanja učencev nižje organiziranih šol, saj vemo, da je mogoče doseči prav lepe uspehe, ako učitelji vestno opravljajo svoje delo in razredi v oddelkih niso preveč številni. Celotno vemo, da ima tak pouk nekatere prednosti, čeprav se to sliši paradokso (več možnosti za razvijanje privajenosti tihega čitanja, računanja, pisanja, večja možnost ustvarjanja grup pri pouku, tesnejša povezava med mlajšimi in starejšimi učenci itd.). Kljub temu pa je seveda malo verjetno, da bi bilo znanje teh učencev enako znanju tistih učencev, ki so dovršili »višje organizirano« osemletno šolo.

Starejši praktiki povedo, da uče na enorazrednici, dvorazrednici itd., mlajši govore, da poučujejo na nižje organizirani šoli in pod vplivom ruske in hrvaške literature na šoli s kombiniranimi oddelki. Učni načrt za osnovne šole iz l. 1950 kaj točno določa organizacijsko stran pouka na osemletnih šolah, ko jih imenuje: osemletna šola z enim oddelkom 1., 2., 3. varianta, osemletna šola z dvema oddelkoma, eno učilnico in dvema učiteljema itd. Tako imenovanje je seveda potrebno za sestavo predmetnika in urnika, je pa nepraktično za pogovorni jezik in nerodno za literarno izražanje.

Preden bi se lotili poimenovanja, je treba razčistiti pojme: razred, oddelki in vzporednica (paralelka).

Včasih slišimo, da je razred skupina učencev, ki se uči v istem prostoru učno snov po istem učnem načrtu. V tej definiciji je treba popraviti pojem skupina; saj neprestano poudarjamo, da mora biti razred v sodobni šoli kolektiv, t. j. skupnost (izraza zajednica namreč Slovenci pravopisno ne dovoljujejo), ki: 1. ima isti smoter in ga skupno doživlja ter ga skuša doseči; 2. ima organizacijsko obliko, v kateri so člani enakopravni, le voljeni odborniki imajo več pravic, pa tudi več dolžnosti, dokler opravljajo določeno funkcijo; 3. kolektiv se podreja zavestni disciplini, ki je potrebna za doseg skupnega smotra; 4. je ta skupnost vedno člen v verigi širše skupnosti in se morajo smotri obeh ujemati (razredni, šolski kolektiv). Definicija bi se torej glasila: Razred je skupnost učencev... itd.

Opća pedagogika, Zagreb, 1951, str. 253 razlaga pojme oddelke, kombinirani oddelki takole: »Z imenom oddelke označujemo skupino učencev, ki jo poučuje en učitelj istočasno, v isti učilnici. Navadno ima vsak učitelj svoj oddelke, izjemoma pa dela isti učitelj dopolne z enimi otroki, popoldne pa z drugimi. Tedaj učitelj dela z dvema oddelkoma. Najbolj enostavno je delo v oddelku tedaj, kadar vsi otroci v oddelku obiskujejo isti razred in je šola »razdeljena« na toliko oddelkov, kolikor ima razredov. (Za izraz »razdeljena« je hrvaški izraz podeljena A.) Imamo pa tudi oddelke, v katerih se istočasno, v isti učilnici dela z dvema ali več razredi, n. pr. s I. in II. razredom, z II. in IV. razredom ali s I.—IV. razredom. Tu se torej v istem oddelku spajajo ali kombinirajo po dva ali več razredov in

dobimo tako kombinirane oddelke.» (Kar je podčrtanega, podčrtal A.)

V definiciji bi jaz popravil skupino učencev v skupnost učencev, ker mora biti tudi oddelke kolektiv. Do pojma kombinirani oddelki prihaja avtor po opisovanju tako, da jemlje za širši pojem po obsegu oddelke, za ožji pojem po obsegu pa razred, ali drugače povedano: oddelke vsebuje razrede, ne pa obratno. Tako je pravzaprav pojem razred v rabi le v odnosu do oddelka; saj to, kar mi navadno imenujemo razred, imenuje avtor oddelke. Če hočemo biti torej dosledni in izražati, tedaj moramo skupini učencev, ki se istočasno uči v istem prostoru, po istem učnem načrtu, reči oddelke, ne pa razred, kakor smo bili doslej navajeni.

Zaradi jasnosti pa bo treba imenovati to, kar smo na osnovnih šolah navadno imenovali oddelke, vzporednica (paralelka). Na to je treba opozoriti; saj na gimnazijah še vedno uporabljajo izraz oddelke kot paralela. Tiskovine se n. pr. glase. Vpisnica... razreda... oddelka.

Na tak način bi bilo treba med osemletnimi šolami ločiti *nižeorganizirane* in *višje organizirane* osemletne šole. Če že namreč uporabljamo izraz nižje organizirane osemletne šole, potem je skoraj nujen še izraz za tako osemletno šolo, ki ni nižje organizirana. Če že nočemo uporabljati izraza višje organizirane osemletne osnovna šola, bi rekli morda *normalna* osnovna šola. Zadnji izraz pa se mi zdi glede na prvi slabši kot višje organizirana šola.

Sedaj pa bi bilo treba z izrazi določiti še stopnjo te nižje organiziranosti ali drugače rečeno tipe nižje organiziranih šol. Tu pa bi ločili: enooddelčne, dvooddelčne, triooddelčne itd. osemletne šole. Strogo vzeto bo teh enooddelčnih šol najbrž malo. To bi bile take osemletne šole, kjer res uči en sam učitelj istočasno v isti učilnici vseh osem razredov. Taka šola bi bila le v kraju, kjer je šolski okoliš velik, so vasi maloštevilne in jako raztresene. Tu bi bilo po razredih v oddelkih zelo verjetno malo otrok. Zaradi velike oddaljenosti učencev od šole pa bi bilo težko začeti posebno v zimskih mesecih pouk ob osmi uri in ga pozno končati, ker bi sicer otroci hodili po temi. Razumljivo je, da take šole niso zaželeno in bi napravili dvooddelčno šolo, če bi bilo le količjak možnosti.

Višje organizirana pa bila strogo vzeta le osemoddelčna šola; hočem reči taka šola, kjer bi poučeval vsak učitelj svoj oddelke. Tudi takih šol je verjetno malo, ker je število učencev od šestega razreda dalje najbrž majhno.

Nastane zdaj še vprašanje, kako bi imenovali take osnovne šole, ki so v krajih, kjer so nižje ali pa polne gimnazije. Osemletne šole jih pravzaprav ne bi smeli imenovati, ker učenci obiskujejo le štiri razrede (oddelke!). Slišal sem, da jih imenujejo osnovne šole. Osnovne šole so res, toda saj so vse osemletne šole osnovne šole.

Toliko v premislek našim praktikom na osnovnih šolah. Prav zanimala me, kaj poreko. Prof. Ak.

DOPISNIKOM!

Ker izhajamo vsakega 5. in 20. v mesecu, moramo imeti prispevke za naslednjo številko deset dni prej v rokah.

Pišite vedno le na eni strani lista, po možnosti pa tudi z večjim predledkom med vrsticami.

Uredništvo

2. Dokler bodo med vajenci tudi taki s samo 4 razredi osnovne šole, bo tak pouk nujen.

3. Vajenci se kot osrednji naraščaj delavskega razreda morajo tudi jezikovno izobraževati za obvladovanje raznih funkcij v stanovskem in javnem življenju.

4. Vajenčev delo v določenih poklicih ovira večkrat njegovo jezikovno in ostalo splošno samoizobrazbo. Tečaji s slovenščino mu tako osveže znanje, dajejo napotke za samoizobrazbo, vzbujajo in ohranjajo smisel za jezik, ustvarjajo in podžigajo ljubezen do materinske, so posredovalci socialistične npravenosti in napredne idejno-politične miselnosti.

5. Zelo nespretno izražanje vajencev v strokovnanstvu dokazuje nujno potrebo, da se ohrani pouk slovenščine v primernih oblikah in s primerno vsebino še nadalje na tečajih.

6. Slovensko izrazje ali terminologija bo le tam ohranjena in se bo le v onih vajencih utrdila, ako ne bo le izolirano podana v pouku strokovnanstva, ampak če se bo znal vajenec v vsakdanjem življenju izražati ustno in pismeno pravilno slovenski in kulturno. Le tako se bo usidralo slovensko strokovno izrazje ob celotni jezikovni izobrazbi.

Da bi pa dosegel tudi tečaj ob 4 tedenskih urah slovenščine svoj stvarni in še bolj vzgojno-etični in praktični cilj, nasvetujem, da se učni načrt omeji:

MATIJA SENKOVIČ, nestor slovenskih pedagogov

Ob njegovi 85 letnici — rojen 28. X. 1867

Odkar so se pričela vprašanja slovenskega šolstva in vzgojstva reševati tudi z vidika pedagoških pozitivnih pridobitev naše predvojnne pedagogike, smo v marsičem napredovali. Sterilnost prvih let po osvoboditvi smo premagali in že se ugotavlja, da so objektivni pogoji za pravilno vrednotenje naše pedagoške preteklosti tako dozorili, da moramo — v duhu resolucije o šolstvu CK KPJ iz leta 1950 — graditi na pedagoški dediščini in v skladu z njenimi pozitivnimi izkustvi samostojno reševati današnje šolske problematiko. Pedagoški kongres na Bledu (leta 1950) je za pravično gledanje pedagoške tradicije v Sloveniji postavil trdne temelje. Minister tov. Franc Kimovec je tedaj v svojem referatu o »Pozitivnih pedagoških tradicijah in današnji stvarnosti« poudarjal, da imamo v preteklosti povečini ljudi, ki so »svojo pedagoško funkcijo opravljali iz ljubezni in globoko prepričani, da s tem koristijo svojem ljudstvu«. Ta častna ugotovitev izražava docela objektivno stališče do današnjega ocenjevanja pedagoškega dela v preteklosti.

Taka razmotrivanja se mi zdijo potrebna, ko se letos oziramo na 85-letno plodono življenjsko pot našega najstarejšega pedagoškega pisatelja Matije Senkoviča, upok. oblastnega šolskega nadzornika v Mariboru. Srednja in starejša učiteljska generacija ga ima v spominu kot markantno pedagoško osebnost, ki je z živo in prepričevalno besedo ter s svojim peresom nad 50 let kazala pot za preporod slovenske šole. Vsi, ki smo ga v mladih učiteljskih letih »doživljali« kot šolskega nadzornika, ne bomo nikdar pozabili njegove globoke pedagoške erudicije, ki je mladega človeka sugestivno dvigala k stalnemu izpopolnjevanju in mu dajala praktične pobude za samostojno didaktično ustvarjanje. Njegove konference so bile bogata pedagoška zakladnica in dan nadzorovanja je pomenil za vse učiteljsko na šoli največje pedagoško doživetje...

Ze dolgo pred prvo svetovno vojno — v časih hudega germanizatoričnega pritiska — se mu je M. Senkovič uspešno upiral in v krogu Schreinerjevih sodelavcev je vselej odločno nastopal za napredno slovensko šolstvo, ki ni smelo zaostajati za tedanjim evropskim razvojem. Ta težnja je našla med našim učiteljskim ugodna tla. Oranje pedagoške ledine v duhu modernih šolskih reform je seglo skoraj do poslednje hribovske vasi: vsakoljetne edicije Slov. šolske matice so razširjale že od leta 1900 dalje vsa nova stremeljenja (po 3-4 knjige letno). M. Senkovič je l. 1908—1909 s svojim »Prostim spisjem v ljudski šoli« prvi napovedal boj vsakemu papirnatemu formalizmu in praznemu verbalizmu po slovenskih šolah. V učilnicah je zadihalo pristno življenje, polno plovovitega, ustvarjalnega dela. Po prvi svetovni vojni je — večinoma po nemških pobudah — zagovarjal »delovno šolo« (1920—1939), ki naj s svojo življenjsko povezavo globoko sega v duševnost mladine in jo z »doživljajskim poukom« osrečuje, uči in vzgaja v pošteno ljudi. S svojo razgledanostjo si je pridobil mnogo sodelavcev, ki so mu radi sledili v teoriji in praksi. »Pedagoška centrala« ga je vedno štela med svoje glavne stebre.

Cepprav M. Senkovič v tedanji dobi vzgojstva ni iskal materialni-

stičnih idejnih osnov, tako se tudi ni nikdar osebno zavzemal za izrecno konservativne ali metafizične pedagoške nazore. Nasprotno: kot urednik »Popotnika« (1930—1939) je rad objavljati tudi marsikatero napredno misel. Njegovo »Novodobno šolsko delo« (1935) pa združuje za posamezne predmete tudi taka didaktična načela, ki še danes lahko služijo sestavljalcem učnih načrtov kot vzor. Kdor koli bo analiziral in ocenjeval slovensko pedagoško življenje med obema svetovnjima vojnama, bo moral pedagoškemu opusu M. Senkoviča objektivno priznati važno vlogo v razvoju takrat-

TELESNA VZGOJA MORA POSTATI NEPOGREŠLJIV FAKTOR NA NAŠIH ŠOLAH

Izmed vseh členov splošne vzgoje na naših šolah, je telesna vzgoja nedvomno najbolj zaostalo področje. Glavni vzrok za tako stanje je napačni odnos mnogih naših pedagoških delavcev do telesne vzgoje, ki izvira iz nerazumevanja njenega pomena in vpliva na telesni in duhovni razvoj človeka. Če bi nekateri naši pedagogi in tudi drugi, ki so soodgovorni za razvoj in dvig našega šolstva, vedeli, kakšne koristi more dati mladini telesna vzgoja — če se seveda le-ta poučuje pravilno, to je, če temelji na sodobnih znanstvenih in pedagoških načelih —, potem bi na telesno vzgojo gledali povsem drugače. Cenili bi jo prav tako kot vse ostale predmete.

Lepo, pokončno sedenje, prožna in elegantna drža in hoja, skrb za osebno higieno, odpornost proti zdravju škodljivim vplivom, krepitev smisla za skupnost, lepo vedenje in še cela vrsta drugih fizičnih, duhovnih in moralnih kvalitete bo telesna vzgoja dala naši mladini, ki prav teh lastnosti tako zelo potrebuje.

Inozemski in tudi naši zdravniški izsledki nam najbolj prepričljivo govore o pozitivnih vplivih smotrne telesne vzgoje. Povedo, da sta vitalna kapaciteta in razvoj otroka, ki goji telesno vzgojo, mnogo večji kot pa otroka, ki mu je telesna vzgoja tuja. To pomeni, da je tak otrok neprimerno vztrajnejši pri duhovnem in fizičnem delu, da svoje delo mnogo lažje opravlja. To potrjujejo tudi naši pedagogi, ki poznajo in cenijo vrednote telesne vzgoje. Na konferenci okrajnih inšpektorjev je o tem inšpektor iz Maribora povedal sledeče: »Po podatkih, ki sem jih zbral, sem ugotovil, da doseže šolska mladina, ki se bavi z redno telesno vzgojo, za 10 do 15 odstotkov večji učni uspeh kot ostala mladina.«

V mnogih naprednih državah so že zdavnaj spoznali, kako koristna je telesna vzgoja. Zato ji posvečajo mnogo večjo pozornost kot pri nas, kjer vlada še marsikdo starokopito mišljenje, ki smo ga podedovali od naše žalostne preteklosti in ki je močan izraz zaostalosti. Tak odnos do telesne vzgoje se kaže v raznih oblikah: v tem, da se predpisani pouk telesne vzgoje izkorišča n. pr. za krasitev slavnostnih prostorov ali za ureditev šolske drvarnice, da se zidajo nove šole brez potrebnih telovadnih učnih prostorov — telovadnic (primer šole v Logu, Trenta in drugod), da so odgovorni organi dovolili učiteljici, da si v prostoru, ki je določen in opremljen za pouk telesne vzgoje, uredi svoje stanovanje (na Rudniku pri Ljubljani),

nega pedagoškega realizma, ki ga v današnji socialistični družbi hočemo razvijati z novimi oblikami in smotri dalje. Vsekakor moramo M. Senkoviča šteti tudi med naše prve pedagoške delavce, ki so se kot učitelji-praktiki teoretsko sami izpopolnjevali in s svojim znanjem uspešno posegli v teoretsko in praktično dejavnost slovenskega učiteljstva ter ga strokovno dvignili iz duhomornega šolskega verbalizma Cankarjevih časov.

Jubilantu, ki še vedno telesno in duševno čil — sledi v zatišju našemu razvoju, želijo njegovi nekdanji sodelavci in znanci — pa tudi ostali prosvetni delavci — ob njegovi visoki življenjski obletnici še mnogo zdravih in srečnih let!

E. Vranc

da vodstva šol dovoljujejo uporabo telovadnic za ples in točenje alkoholnih pijač (posledica tega je, da taki prostori za daljšo dobo ne morejo služiti svojem namenu), da se pouk telesne vzgoje ne inšpicira, da nekateri učitelji in profesorji brezvestno podeljujejo odlične in prav dobre ocene za predmet telesne vzgoje itd. itd.

H KRITIKI „ZGODOVINE ZA OSNOVNE ŠOLE“

14. številka »Prosvetnega delavca« je objavila poročilo o počitniškem Pedagoškem tečaju v Mariboru, ki se v zvezi z referatom prof. Zgonika dotika tudi novega učbenika za zgodovino na osnovni šoli. Referat nam ni znan, zato o njem ne moremo razpravljati, pač pa želimo dati nekaj pripomb k poročilu izpod peresa tov. V.

Učbenik zgodovine je izšel v sedmem letu po osvoboditvi kot prvi, dotlej so naše osnovne šole delale brez njega. Se danes v državi nimamo učbenika niti za srednje šole, ki bi obravnaval zgodovino Južnih Slovanov novega veka. Zato so mnogi učitelji snov za ta pouk iskali v neprimernih predvojnih učbenikih, marsikje so se važni zgodovinski dogodki razlikovali in nejasno tolmačili. Ponazoril je manjkajoči otroci so snov zapisovali. Učiteljstvo je ponovno naglasilo nujno potrebo po učbeniku zgodovine. In končno smo se trije osnovnošolski učitelji brez zveženih imen v sporazumu z DZS odločili, da sami sestavimo »Zgodovino za osnovne šole«. V začetku smo si jo zamišljali kot zgodovinsko čitanko, vendar smo uvideli, da je prvenstveno važen učbenik, ki bi jasno osvetlil bistvo najvažnejših družbenih, političnih in gospodarskih momentov v naši zgodovini ter omogočil pravilno in enotno gledanje nanje v šoli. Za podlago smo si vzeli učni načrt. Kljub svarilom: »Padl bodo po vas tisti, ki se sami taklega učbenika ne upajo lotiti«, smo z ljubeznijo pristopili k delu.

Naš prvotni rokopis je DZS predložila štirim uglednim ocenjevalcem v Ljubljani, med temi sta bila dva univerzitetna profesorja. Vse ti so k rokopisu glede snovne pravilnosti dali vrsto pripomb, ki smo jih vse brez izjeme uvaževali. Če torej članek trdi, da bo v bodoče pri knjigah treba zavzeti kri-

čas je, da prenehamo s takim mačehovskim odnosom do tega predmeta. Čas je, da stopimo na pot napredka tudi na tem polju, saj gre za 240.000 naše šolske mladine, kar pomeni več kot ena šestina vsega našega naroda. Na tej poti pa bomo zadeli na precejšnje težave, ki jih bomo morali za vsako ceno premagati. V prvi vrsti bo potrebno rešiti vprašanje dviga in strokovne usposobljenosti ter izpopolnitev našega učnega kadra, predvsem učnega kadra na osnovnih šolah, kajti že v prvem razredu osnovne šole, če že prej ne, mora otrok okusiti vse prijetnosti in koristi fizične kulture, ki ga naj spremlja vse njegovo življenje. Istočasno pa je nujno, da se na učiteljskih in drugih vzgojiteljskih šolah, kjer raste naš bodoči kader pedagogov, poveča tedenski pouk telesne vzgoje na najmanj štiri ure, ker je prav bodočemu pedagoškemu delavcu najbolj potrebno temeljito poznavanje sodobne, na zdravstvenih in pedagoških principih temelječe telesne vzgoje. Njim bodo zaupani desetstični naših najmlajših. Od njih bo v precejšnji meri odvisno ali bo mladina iskala zdrave in koristne zabave in razvedrila na polju telesne kulture ali pa se bo izgubljala v gostilnah in drugih podobnih krajih.

K.

tičen odnos glede snovne pravilnosti, mu moramo pojasniti, da se je to v našem primeru v polni meri zgodilo. Najkompetentnejši ocenjevalci — strokovnjaki so rokopis temeljito kritično pregledali. Odločno trdimo, da v knjigi snovnih nepravilnosti ne more biti, če pa bi bile, bi se z njo bilo zgodilo to, kar se je lani z Zgonikovim »Zemljepisom za srednje šole«.

Članek V. navaja tudi potrebo psihološke prepričljivosti in idejne zahtevnosti pri knjigah. Kdo pa more trditi, da v knjigi n. pr. poglavja o NOB tem zahtevam ne odgovarjajo? Napisana so brez vzornika in prednika ter je z njimi sploh prvič pregledno v knjigi prikazana najslavnejša epoha naše narodne zgodovine. Vsak učbenik mora biti vsebinsko stvarjen in to stvarnost bo tudi otrok znal občutiti in ceniti bolj od blesteče fraze. Z upal bo knjigi, ki mu bo govorila mirno in trezno. Preden pa bo bral poglavje v knjigi, bo učitelj že sam moral znati vplivati čustveno tudi s svoje strani.

Sam članek trdi, da »mora biti učitelj glasnik progresivnih zgodovinskih sil, ne pa nepristranski« registrator suhoparnih dogodkov brez ideološke vsebine. Vsekakor mora biti to tudi knjiga in to tudi je v našem primeru. Tega ji noben zlovoljnež ne more vzeti. V največji meri pa bo to zgodovinska čitanka. Saj so jugoslovanski narodi v položaju, da svojo zgodovino lahko »nepristransko« prikažejo vsemu svetu, ker to njeni slavnj in častni vrednoti ne bo odvzelo niti drobca: ostala bo veličastna povest trpljenja in tisočletne junaške borbe za nacionalno in socialno osvoboditev, ki je z NOB dosegla svoj vrh in zmago.

Hvaležni smo učiteljstvu, ki nam je poslalo mnogo poročil o uporabi učbenika in navedlo poleg pomanjkljivosti tudi dobre strani.

Mimo teh zadnjih gre članek seveda molče, čeprav nedvomno ve, da so tu. Iz poročil s šol smo posneli, da je bila težko pričakovana knjiga sprejeta z veseljem, da so si nekateri tovariši šole sedaj na jasnem glede nekkih momentov, da je učbenik olajšal delo in dvignil uspeh, da odgovarja duševni zmogljivosti otrok, da je pregleden, zanimiv in preprosto pisan, da so ga mnogi učenci takoj začeli brati do kraja in bili nad njim navdušeni. Omenjamo pa tudi drugačna dejstva: tuji izrazi motijo, nekatere slike so nejasne, potrebno je še zgodovinsko čtivo v slovenskih ali pa tudi v posebnih čitankah. Na dveh šolah knjige ne morejo uporabljati, ker je predraga.

Resnica je, da je snov v knjigi preveč zgoščena. Vendar bo tudi ponavljanju mogla služiti. Toda širše zajeta snov bi jo povečala in podražila, pa ne bi v taki množični nakladi prodrla na šole ob ceni, ki je danes še občutna, čeprav razmerna ni pretirana. No, učitelj bo v svojem podavanju moral pač biti obširnejši, podrobnejši, tolmačil bo tuje izraze, otrokom pa vendar ne bo treba snovi zapisovati.

Vsaka kritika, namenjena javnosti, mora biti toliko objektivna in s tem tudi pedagoško uspešna, da pretehta na svojem predmetu senčno in tudi sončno stran, ako jo ima, pa tudi stvarni učinek. Kako si moremo misliti, da bi naša oblast dopuščala uporabo snovno nepravilnih in idejno šibkih učbenikov v šoli? In še zlasti zgodovine? Ali je mar kdo na lastno pest ta učbenik vtihotapil v našo šolo? Mimo vseh kompetentnih činiteljev? Ali niso sestavljalci knjige prejeli od naše ljudske oblasti posebne pohvale o prvem učbeniku te vrste pri nas po osvoboditvi?

Sodba prvotnih, polnokvalificiranih ocev njevalcev rokopisa glede na vsebino knjige, sodbe učiteljstva in mladine glede na njeno uporabnost v šoli in dejstvo, da je ta menda že razprodana, se nam zde tehtnejše od pisanja, ki ga je narekovala neka očitno niti malo ne »nepristranska« vnama. Avtorji

IZ POSTOJNE IN OKRAJA

Muzej NOB v Postojni. V letošnjem letu je obiskalo muzej NOB v Postojni 2181 ljudi, med katerimi je bilo 108 gostov iz tujine — Avstrije, Francije, Belgije, Švice, Italije, Švedske, Nizozemske, Sev. Afrike, Egipta in Amerike. Vsem je bil muzej zelo všeč in so vpisali zelo pohvalna mnenja v knjigo vpisov, ki jo vodi uprava muzeja.

Naloga in vloga muzeja NOB v Postojni je zelo pomembna in važna ustanova, česar se morajo zavedati vsi odgovorni činitelji ter posvetiti še več skrbi tej ustanovi, kajti tega muzeja ne smemo in ne moremo primerjati z onimi, ki niso kot je Postojna, kamor pride dnevno toliko gostov tudi iz tujine.

V Smihelu pod Nanosom obnavlja mestno gradbeno podjetje iz Postojne še sedaj šolsko poslopje, ki je pogorelo že februarja meseca letos.

Upamo, da se tudi odgovorni pri podjetju zavedajo tega, kolikšnega pomena je šola za otroke in da z zavlačevanjem del pri obnovi zelo škodljivo izobrazbi in vzgoji naših otrok.

Za letovanje v počitnicah se pripravljajo pionirji že sedaj. Doslej so poslali prijave pionirji Cerknice in Iga vasi, ki mislijo že sedaj na to, saj bo treba prihraniti nekaj denarja za to, da bodo imeli v počitnicah čim lepše življenje. Toda pionirji niso povsod enaki, še kar čakajo in ne vedo ali bi se odločili ali ne. Takim je treba povedati, da čas hiti in kar naenkrat bomo zopet odšli k morju in s šotori morda celo v Madejono k Ohridskemu jezeru.

Šolskim ravnateljstvom, vzgojiteljem, prijateljem mladine!

Te dni bo prišel izhajati nov mladinski časopis »Mlada pota«, namenjen srednješolski mladini, gimnazijcem in dijakom strokovnih šol.

Ob rojstvu časopisa smo mislili na dvoje: dati mladini dobro branje, seznanjati jo z znanstvenimi dognanji in odkritji, pisati o umetnikih in o umetniških ustvaritvah (o slikarstvu, o kiparstvu, o arhitekturi) ter s poročili z vseh področij domačega življenja in življenja v svetu, hkrati pa objavljati zrela dela mladih piscev ter jim z nasveti pomagati mimo začetniških težav. Vse to naj bi pri mladini poglobljalo poznavanje vsega naprednega in revolucionarnega iz preteklosti in vzbujalo ljubezen in spoštovanje do vseh naporov človeštva za napredek in za pravično družbeno ureditev, zlasti do vseh naporov slovenskega in ostalih jugoslovanskih narodov v narodnoosvobodilnem boju, hkrati pa utrjevalo v njej pripravljenost, da z delom dogradi, kar so naši očetje in matere začeli z orožjem — socialistično družbo, Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo.

Posamezne številke bodo prinašale umetniške priloge, da se bodo bralci seznanjali z umetniškimi deli naših in tujih likovnih umetnikov. Ocene novih knjig, dram in filmov pa bodo bralce učile prav vrednotiti in samostojno ocenjevati razne umetniške stvaritve.

Tudi ljubitelji šaha, zbiralci znamk, športniki, mladi matematiki in vsi drugi bodo našli v časopisu to, kar jih je zanimalo.

Časopis bo imel obliko revije. Izhajal bo mesečno na 32. straneh, cena posamezne številke bo 20 din.

Prvo številko »Mladih poti« bomo razposlali po srednjih in strokovnih šolah po nekaj izvodov, da se z njimi seznanijo šolska vodstva, vzgojitelji in mladina, nakar pričakujemo nadaljnjih naročil.

Naročila pošiljajte na naslov: Uprava »Mladih poti«, Ljubljana, Dalmatinova ul. 6, poštni predal 36.

ZALOŽBA „MLADINSKA KNJIGA“

1. Na skupno branje in razčlenbo vsaj enega od določenih in dossegljivih klasičnih ali mladinskih del našega pisatelja, pesnika ali dramatika, n. pr. Cankarja Na klanec, ali novejših del kakor O. Hudalesa Mladost med knjigami.

2. Obravnavo najznačilnejših beril in pesmi iz berila ter ob njih o naših vodilnih in obseznanih besednih umetnikih. Vsaj omeniti je poleg onih, ki so bili letos predpisani tudi druge s kratkimi življenjskimi podatki, z navedbo naprednih idej, ki so jih v delih izražali in z navedbo najvažnejših del. Najnavadnejše iz literarne teorije: pojem proza, poezija, njene oblike in slično.

3. Ob čitvu o potrebi slovnice, nazoren pregled njenih bistvenih poglavij z uporabo slovenske terminologije v jezikovnih vajah in z vajami za vpis v Delovni dnevnik.

4. Pismene naloge: 3 šolske naloge za 6-tedenski tečaj, s skupino in individualno popravo. Vsebinsko naj bo zajeta iz vajencevega življenja, iz tečaja in s tem, ki označuje vajencevo izobrazbeno obzoro, načitanost.

5. Strokovno in praktično spise: razglednica, dopisnica, najvažnejše vrste pisem, (osebni, poslovnih), prošnj, vloga, potrdilo, oglas, dopis, poročilo, poštne tiskovine, dnevnih dohodkov in izdatkov (to morda v računstvu).

6. Kratke govorne vaje, deklamacije, recitacije, uprizoritve. Govorne

vaje naj jemljejo vsebinsko tudi iz mladinskega, vajeniškega in društvenega življenja.

7. Ogledi tiskarn in knjižnic. Ta okvirni program se more izvesti v celoti v enem tečaju:

a) samo za one vajence, ki so bili deležni le osnovnošolske izobrazbe, b) tudi za ostale z nižješolsko gimnazijsko izobrazbo.

Priporočljivo bi bilo, da se tečaj prirede za iste učence tri leta zapored z nekoliko razširjenim programom (kar velja tudi za druge predmete).

Stvar ankete in izkustev je, ali bi kazalo ločiti splošne predmete po zmogljivosti vajencev z ozirom na njihovo predizobrazbo ali opustiti učence z nižjo gimnazijsko pouka v slovenščini. Zanjega ne bi priporočal iz več razlogov:

a) bilo bi nevzgojno zapostavljati one z nižjo predizobrazbo;

b) ponavljanje in utrjevanje koristi tudi onim z nižjo gimnazijo;

c) učenci z višjo šolsko izobrazbo naj pomagajo onim z nižjo, kar se je na tem tečaju zelo tovariško vršilo.

Ta bolj silhuetni prikaz problema, ki tiče poučevanje slovenskega jezika na počitniških tečajih, naj bo kot prva vzpodbuda za slične temeljitje članke v tej smeri tako za pouk slovenščine kakor tudi ostalih splošnih in strokovnih predmetov.

Alfonz Kopriva